

Förstudie – införande av god och nära vård

Revisionsrapport nr 4 2024

Ansvarig verksamhet	Revisionskontoret
Kontakt	Johan Magnusson, tfn: 010 831 40 60, e-post: johan.magnusson@regionvarmland.se
Datum	2024-06-14
Diarienummer	Rev/24011
Region Värmland Regionens hus 651 82 Karlstad	

Innehåll

Innehåll	3
1. Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Avgränsning.....	5
1.3 Revisionskriterier	5
1.4 Ansvarig nämnd.....	5
1.5 Metod	6
2. Granskningens resultat.....	6
2.1 Vilken roll och vilket ansvar har Region Värmland i omställningsarbetet för att nå en god och nära vård?.....	6
2.2 Har Region Värmland satt upp egna mål för att kunna bidra i omställningsarbetet?	7
2.3 Finns en tydlig styrning och har ändamålsenliga resurser avsatts för att klara det uppdrag/ansvar som regionen har inom området?	8
2.4 Vilka utmaningar och risker finns som kan vara hindrande för att nå överenskommelsens målsättning?	9
3. Sammanfattande bedömning.....	9
4. Källor	11

1. Inledning och bakgrund

Regionens revisorer ansvarar för att genomföra granskningar av regionens samtliga verksamheter. Utifrån detta uppdrag och ansvar har revisorerna utarbetat dokumentet "Granskningsstrategi" i vilket de beskrivit de områden som fokus främst ska vara på under innevarande mandatperiod. Baserad på granskningsstrategin gör revisorerna en årlig riskbedömning och revisionsplan. I "Revisionsplan 2024" har revisorerna aktualiserat en förstudie avseende införande av god och nära vård.

SKR och staten har träffat en överenskommelse om att under 2024 vidareutveckla den nära vården. Målet med omställningen av hälso- och sjukvården är att patienten får en personcentrerad, samordnad och samskapad vård som stärker hälsan.

Runtom i Sverige pågår omställningen till en god och nära vård. Omställningen syftar till en hälso- och sjukvård som tillhandahålls sammanhållet med utgångspunkt i patientens individuella behov och förutsättningar så att den enskildes hela livssituation kan beaktas. Utvecklingen av nära vård innebär inte någon ny organisationsform eller vårdnivå. Nära vård är heller inte en ny benämning på dagens primärvård. Innebörden av begreppen nära och tillgänglig ska definieras med utgångspunkt i patientens behov. Det handlar om ett förhållningssätt som avser en mer personcentrerad hälso- och sjukvård där samarbetet och samverkan mellan regioner och kommuner är central.

Målet med omställningen av hälso- och sjukvården är att patienten får en god, nära och samordnad vård som stärker hälsan. Målet är också att patienten är delaktig utifrån sina förutsättningar och preferenser samt att skapa ett mer samhällsekonomiskt effektivt och långsiktigt hållbart hälso- och sjukvårdssystem. Det tydliggörs att primärvården, som utförs av såväl kommuner, regioner som privata utförare, är navet i vården. Primärvården behöver samspela med den specialiserade vården både på och utanför sjukhusen, kommunernas socialtjänst samt andra intressenter utifrån patientens perspektiv, såsom idéburna organisationer. Den nära vården har hälsan i fokus och kan inte uppnås om inte primärvården och folkhälsoarbetet sker i nära samverkan.

Det nationella arbetet med omställningen till en god och nära vård är i linje med WHO:s mål om att åstadkomma allmän hälso- och sjukvård (Universal Health Coverage, UHC) runtom i världen. WHO slår fast att om detta mål ska kunna uppnås krävs också ett skifte från nuvarande hälsosystem, som i hög grad är uppbyggda kring sjukdomar och institutioner. WHO förespråkar en integrerad och personcentrerad ansats när hälso- och sjukvårdssystem utvecklas. WHO framhåller att en sådan ansats är avgörande för att säkerställa att även marginaliserade och sårbara grupper nås och att inte någon lämnas utanför. Primärvården framhålls tydligt som basen vilken behövs för att kunna tillhandahålla integrerade och personcentrerade hälso- och sjukvårdssystem på det önskade sättet. Den nära vården behöver växa fram utifrån regionala och lokala behov och förutsättningar för att säkerställa att rätt vård ges vid rätt tidpunkt och på rätt plats. En utvecklad nära vård med en stärkt primärvård, som också bidrar i det förebyggande arbetet, ger förbättrade förutsättningar för en samhällsekonomiskt effektiv hälso- och sjukvård där tillgängliga resurser används på bästa sätt.

I Värmland arbetar Region Värmland och kommunerna tillsammans i omställningsarbetet. På regionens intranät beskrivs att omställningsarbetet bland annat består av:

En systemomställning för att få till förändring, som är nödvändig för att klara av utmaningen med en förändrad befolkningssammansättning,

Ett förändrat förhållningssätt, med ett förändrat arbetssätt där: fokus på person och relation är rådande, samordning utifrån personfokus sker, personer är aktiva medskapare samt att vården är proaktiv och hälsofrämjande.

Individen i centrum och ett personcentrerat förhållningssätt som utgår från individens behov och förutsättningar.

1.1 Syfte och frågeställningar

Det huvudsakliga syftet med en förstudie är att bedöma om det finns behov av och förutsättningar för att genomföra en fördjupad granskning inom området, samt att öka kunskapen hos regionens revisorer och revisionskontoret.

För att uppnå syftet med förstudien ska följande revisionsfrågor besvaras:

- Vilken roll och vilket ansvar har Region Värmland i omställningsarbetet för att nå en god och nära vård?
- Har Region Värmland satt upp egna mål för att kunna bidra i omställningsarbetet?
- Finns en tydlig styrning och har ändamålsenliga resurser avsatts för att klara det uppdrag/ansvar som regionen har inom området?
- Vilka utmaningar och risker finns som kan vara hindrande för att nå överenskommelsens målsättning?

1.2 Avgränsning

Granskningen avgränsas till en förstudie, vilket innebär att ansvarsprövning av styrelse eller nämnder inte blir aktuellt i detta skede.

1.3 Revisionskriterier

Förstudien har utgått från tillämplig lagstiftning, föreskrifter och nationella riktlinjer. Regionfullmäktiges beslut, interna riktlinjer samt fastställda policys utgör också revisionskriterier.

1.4 Ansvarig nämnd

Hälso- och sjukvårdsnämnden är ansvarig nämnd.

1.5 Metod

Förstudien ska utgöra underlag för revisorerna vid beslut om eventuell fortsatt granskning. Den har genomförts i form av dokumentstudier och intervjuer. Intervjuade har givits möjlighet att lämna kommentarer och synpunkter på ett färdigt utkast av rapporten innan den sänts ut till revisorerna.

Fördelen med en förstudie är generellt att det med en begränsad insats kan ge en överblick av det aktuella verksamhetsområdet. Förstudien ska vidare bidra till en ökad kunskap och förståelse för tänkbara problembilder och eventuella risker.

Underlaget till förstudien består främst av olika former av styrande dokument, lagtext samt information från webbplatser. En gruppintervju med berörda tjänstepersoner har genomförts i samband med genomförandet av förstudien.

2. Granskningens resultat

2.1 Vilken roll och vilket ansvar har Region Värmland i omställningsarbetet för att nå en god och nära vård?

Omställningen till god och nära vård, hälsa och omsorg innebär en förändring i hela välfärden. Det är en nödvändig utveckling för att klara utmaningen med en förändrad befolkningsstruktur, där färre personer ska ta hand om fler. För att klara en så stor förändring måste hela länet hjälpas åt och arbeta tillsammans.

Region Värmland har tillsammans med länets kommuner utarbetat en målbild för omställningen till nära vård. Målbilden visar vägen mot visionen om en god och jämlik hälsa för alla värmlänningar. Arbetet med framtagande av målbilden skedde främst under år 2021. I arbetet har ett stort antal företrädare för länets samtliga vårdhuvudmän deltagit. Under hösten 2021 arrangerades ett antal workshops där fler än 500 politiker, chefer, medarbetare och värmlänningar deltog.

Målbilden har fastställts av samtliga huvudmän, i regionen fastställdes den av Regionfullmäktige den 6 april 2022.

Utifrån målbilden har en Färdplan tagits fram, som godkänts av Regionstyrelsen. Färdplanen vägleder mot visionen och guidar på en övergripande nivå hur Värmland ska utveckla strukturer för att leda, stödja och driva omställningen. För att det som anges i målbilden och i färdplanen ska bli verklighet krävs engagemang och aktivitet både inom respektive huvudman och i samverkan mellan huvudmännen. Det kräver också ett kontinuerligt utvecklingsarbete och tydligt avsatta resurser i alla verksamheter. Omställningen till nära vård sker lokalt, regionalt och länsövergripande.

I Färdplanen anges att "Omställningen behöver ske på alla nivåer. För att ta oss framåt på resan ska det säkras att de fyra utvecklingsområdena i färdplanen beaktas och bearbetats i processer som utvecklas:

- Proaktivt, hälsofrämjande och förebyggande arbete.
- Personcentrerat förhållningssätt.
- Överbrygga gränser och mellanrum och samordna våra resurser.
- Digitala verktyg och välfärdsteknik.”

Region Värmland bidrar till omställningsarbetet genom att, i verksamheterna, beakta och inarbeta de fyra utvecklingsområdena samt de delar av målbilden och färdplanen som i övrigt berör regionens verksamheter.

2.2 Har Region Värmland satt upp egna mål för sin del i omställningsarbetet?

Av Målbilden och Färdplanen framgår såväl övergripande mål som vilka åtgärder som respektive huvudman behöver vidta. Omställningsarbetet i Region Värmland ingår, enligt uppgift, som en del i det ordinarie arbetet med verksamhetsutveckling. De utvecklingsdelar som anges i överenskommelsen mellan staten och SKR och berör regionen, har integrerats i det utvecklingsarbete som sker i berörda verksamheter.

I överenskommelsen mellan staten och SKR framgår ett antal utvecklingsområden där regionerna och kommunerna fortsatt ska genomföra insatser för att få ta del av medlen (2,4 Mdr till regionerna). Regionerna ska redovisa genomförda insatser, uppnådda resultat och användningen av medlen inom ramen för överenskommelsen utifrån ett frågeunderlag som tas fram av Socialstyrelsen. Detta ställer krav på att regioner och kommuner har resultatmål som korrelerar med överenskommelsens krav på återredovisning. I Region Värmland har detta inneburit att nya indikatorer har lagts till i hälso- och sjukvårdsnämndens ”svar på planeringsdirektiv” och mätplan.

I redovisningen ska bland annat jämställdhetsperspektivet belysas och det ska framgå hur insatserna bidragit till det jämställdhetspolitiska delmålet jämställd hälsa.

Regionernas och kommunernas redovisning och uppföljning syftar till att staten på ett effektivt och ändamålsenligt sätt ska kunna följa utvecklingen inom området och de insatser som regioner och kommuner vidtar med stöd av medlen från överenskommelsen.

Lokalt pågår en pilot i Grums för utvecklad uppföljning där ambitionen är att ge en mer heltäckande bild än vad som redovisas nu.

2.3 Finns en tydlig styrning och har ändamålsenliga resurser avsatts för att klara det uppdrag/ansvar som regionen har inom området?

Omställningen till nära vård sker på alla nivåer: i länsövergripande processer, i delregionala processer samt i lokala processer. I dokument och på regionens intranät betonas vikten av att säkerställa att våra arbetssätt innebär att vi jobbar personcentrerat, att vi har de samverkansstrukturer som behövs och att vi använder de digitala verktyg vi kan använda, för att underlätta arbetet för att göra invånaren mer delaktig.

I Värmland finns en tydlig organisation för omställningsarbetet. Den övergripande samverkansstrukturen består av Värmlandsrådet samt Direktörsberedningen där bland annat regiondirektören och länets kommundirektörer ingår.

Ytterligare ett samverkansorgan är Beredningsgruppen Nya perspektiv som består av fem tjänstepersoner från kommunerna och fem från regionen samt enhetschef för Nya perspektiv. I beredningsgruppen ingår representanter från socialchefs nätverket, skolchefs nätverket, hälso- och sjukvårdsledningen, folkhälsa, nära vård och Nya perspektiv som hanterar samverkans- och gränssnittsfrågor på en strategisk nivå. Från beredningsgruppen tillsattes exempelvis samordningsgruppen för god och nära vård, hälsa och omsorg.

Samordningsgruppen består av representanter från länets kommuner och regionen. Under 2021 var gruppens uppdrag att driva processen att ta fram en gemensam målbild för omställningen till nära vård i länet. Därefter fick gruppen fortsatt uppdrag att ta fram en gemensam färdplan för att konkretisera arbetet som ska genomföras runt om i länet. Samordningsgruppens fortsatta uppdrag är att tillsammans med regional stödstruktur inspirera och stötta verksamheter i att accelerera arbetet mot Värmlands målbild.

I den ovan nämnda Färdplanen anges att; ”För att målbilden och färdplanen ska bli verklighet krävs engagemang och aktivitet både inom respektive huvudman och i samverkan. Det kräver ett kontinuerligt utvecklingsarbete och tydligt avsatta resurser i alla verksamheter.”

I Region Värmland finns ledningsstrateger, utvecklingsledare, projektledare som samtliga i sitt arbete bidrar i omställningsarbetet. Det finns dessutom en utsedd samordnare som har uppdraget att samordna och vara med och skapa insatser som Region Värmland gör i omställningsarbetet till nära vård. Samordnaren deltar i samordningsgruppen tillsammans med representanter från Värmlands kommuner. Samordnaren har ansvar för att samordna redovisningen samt delta i styrgruppen kring överenskommelserna om nära vård.

Var och en av huvudmännen ansvarar för att den egna verksamheten, utifrån målbilden och färdplanen, avsätter resurser och vidtar de åtgärder som behöver vidtas i omställningsarbetet.

2.4 Vilka utmaningar och risker finns som kan vara hindrande för att nå överenskommelsens målsättning?

En övergripande utmaning som framfördes i samband med denna förstudie, var att de beslutade personalminskningarna kan komma att påverka utvecklingsarbetet som helhet och därigenom även omställningsarbetet till nära vård. De personalgrupper som nämndes i detta sammanhang var: ledningsstrateger, verksamhetsutvecklare och utvecklingsledare, vilka är drivande i omställningsarbetet. Dessutom kan organisationen även tappa personal som deltar i utvecklings- och omställningsarbetet lokalt i verksamheten.

Det pågår enligt uppgift en statlig utredning vars förslag innebär en tydligare separering av den kommunala vården och specialistvården. Detta kan leda till att samverkan kring omställningsarbetet försvåras.

Hälso- och sjukvårdslagen och Socialtjänstlagen, som reglerar huvudmännens verksamheter, nämndes också som en utmaning då de inte är helt lätt att förena.

3. Sammanfattande bedömning

Av förstudien framgår att arbete med omställningen pågår och att det därför i nuläget inte finns behov av att göra en fördjupad granskning.

Revisionsfråga	Bedömning
Vilken roll och vilket ansvar har Region Värmland i omställningsarbetet för att nå en god och nära vård?	<p>En <i>Målbild</i> och en <i>Färdplan</i> har utarbetats gemensamt av regionen och kommunerna.</p> <p>Region Värmland bidrar till omställningsarbetet genom att beakta och inarbeta färdplanens utvecklingsområden samt de delar av målbilden och färdplanen som i övrigt berör regionens ansvar i verksamheten.</p>
Har Region Värmland satt upp egna mål för att kunna bidra i omställningsarbetet?	Överenskommelsen innehåller krav på redovisning av genomförda insatser och resultat vilket i sin tur ställer krav på att huvudmännen har resultatmål som korrelerar med överenskommelsen.
Finns en tydlig styrning och har ändamålsenliga resurser avsatts för att klara det uppdrag/ansvar som regionen har inom området?	<p>Det finns en strukturerad organisation och ett antal samverkansorgan/grupper.</p> <p>Av färdplanen framgår att var och en av huvudmännen vidtar de åtgärder som behövs och ansvarar för att det avsätts resurser.</p>
Vilka utmaningar och risker finns som kan vara hindrande för att nå överenskommelsens målsättning?	<p>En utmaning/risk ansågs de beslutade personalminskningarna vara, vilka kan komma att påverka utvecklingsarbetet om personal som är drivande i omställningsarbetet försvinner.</p> <p>Hälso- och sjukvårdslagen och Socialtjänstlagen angavs som en utmaning då de inte alltid är helt lätta att förena.</p>

4. Källor

Dokument

- God och nära vård 2024, Överenskommelse mellan staten och SKR.
- Att driva omställningen till Nära vård, Handbok om att hantera komplexa system, SKR.
- Målbild, fastställd av Region Värmland och länets kommuner.
- Färdplan, fastställd av Region Värmland och länets kommuner.
- Dokument på Region Värmlands intranät och vårdgivarwebben.
- Hälso- och sjukvårdsnämndens protokoll 2024 (t.o.m. 9 april).

Gruppintervju

- Hälso- och sjukvårdsdirektör
- Områdeschefer
- Verksamhetschef
- Ledningsstrateg
- Enhetschef

Revisionen är ett demokratiskt kontrollinstrument som på uppdrag av fullmäktige ska granska styrelsens och nämndernas verksamhet samt presentera en revisionsberättelse. I Kommunallagen fastslås att revisorerna bland annat ska granska:

- Om verksamheten sköts på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillfredsställande sätt.
- Om räkenskaperna är rättvisande, samt
- Om nämndernas interna kontroll är tillräcklig.

Vidare genomför revisorerna fördjupade granskningar inom områden där det finns betydande risker som kan medföra allvarliga konsekvenser.

Region Värmlands revisorsgrupp består av sju revisorer som utses av Regionfullmäktige. Revisionen biträds av sakkunniga vid regionens egna revisionskontor samt av upphandlade revisionsbyråer.

Information om revisionen och revisionsrapporter hittar du här: [Revision - Region Värmland \(regionvarmland.se\)](https://regionvarmland.se)
